

Oddaljeni kristjani

Uvod

V skladu s posinodalnim načrtom je pastoralno leto 2005/2006 v refleksiji Cerkve na Slovenskem leto t.i. oddaljenih kristjanov.

Kdo so oddaljenci? So nekakšen hibrid ateizma in vere, modernizma in tradicionalizma, liberalizma in krščanstva. Ne moremo jih imenovati odpadniki od vere, ker se določenih verskih praks držijo, in ne moremo jim reči "cerkveni ljudje", ker nekaterih moralnih postavk krščanske vere običajno ne upoštevajo in ker rednega živega stika z občestvom verujočih nimajo. Plenarni zbor govori o ljudeh, ki »so prejeli le zakrament krsta ali birme, niso pa zaživali v občestvu verujočih, v Cerkvi« (PZ 58). Največkrat jim pravimo "oddaljeni" ali "obrobni", bolj ironično pa "velikonočni kristjani", v kolikor se v cerkvi prikažejo le za velike praznike.

Izraz oddaljeni morda ni najbolj primeren, saj vzpostavlja vrednostno razmerje med središčem in robom, ki lahko preide v sodbo in obsojanje. Takoj namreč postavi 'ta pridne' kristjane v center, drugih pridnost pa se ocenjuje po oddaljenosti od centra. Medtem ko bi lahko t. i. oddaljeni kristjani rekli, da je od njih oddaljen center. Da so oni pač tam, kjer so, drugi pa se ne znajo in nočejo približati.

Sam Plenarni zbor uporabi le nekajkrat izraz "oddaljeni, oddaljiti" ter "obrobni", je pa v njegovem temeljnem nagibu odgovoriti na izziv povečane verske mlačnosti, kar nakaže v sami zaključni molitvi, ko pravi: »Prosimo te, da bi se znali približati zlasti tistim, ki so se oddaljili od tebe ali pa vesele novice o tebi še nikoli niso slišali«. Vendar pa, kot bomo videli, Cerkev po Plenarnem zboru posebne strategije za delo z oddaljenimi nima.

Vzemimo torej izraz oddaljeni kot tehnični izraz, ki je primerljiv s podobnimi izrazi v drugih jezikih.

I. Kdo so oddaljeni?

Širok okvir oddaljenosti

Benedikt XVI. je še kot kardinal Ratzinger v zadnjih letih v razpravah in predavanjih (najbolj odmevna je bila razprava z Jürgenom Habermasom) zahodno civilizacijo večkrat razlagal kot soočenje dveh velikih kultur: krščanske in razsvetljenske. Priznal je, da je danes prav razsvetljenski racionalizem največja operativna kultura na globalnem nivoju, obenem pa je nanizal mnoge njegove patologije in protislovja, od občasne nestrpnosti do zaključkov v iracionalizmu.

Ena prvih, če že ne prva in bistvena značilnost razsvetljenske kulture je emancipacija človeka od Boga. Emancipacija se zgodi v imenu razuma in posameznikove svobode. Je ideološka in filozofska elitna ter sega v same začetke novega veka, tja do znamenitega in na prvi pogled nedolžnega Descartesovega "cogito, ergo sum"; in je množična, ljudska. Emancipacija od Boga še ne pomeni ateizma, temveč redukcijo Boga na, kot pravimo, zakristijo oz. v družbeno pa tudi v osebno nepomembno sfero.

Ratzinger pripisuje krščanstvu očetovstvo razsvetljenskega racionalizma. Kajti krščanstvo je od vsega začetka religija logosa in enakosti vseh ljudi. "V tem smislu je razsvetljentvo krščanskega izvora in ni slučaj, da se je rodilo izključno v okolju krščanske vere; tam, kjer je krščanstvo proti svoji naravi žal postalo tradicija in državna religija," je bil kritičen Ratzinger 1. aprila 2005 v predavanju "Raz-

mišljanja o kulturah, ki si danes stojijo nasproti". Sodobno sekularizacijo z vsemi spremljevalnimi pojavi torej lahko razumemo kot reakcijo na krščanstvo – to tezo imejmo vedno pred očmi.

Posebno poglavje v tej veliki sekularizacijski zgodbi so kristjani, ki imajo zakramente uvajanja, a so svoj življenjski slog – vsaj tako izgleda – zastavili po načelih emancipacije od Boga. So od Boga emancipirani kristjani, kar je paradoks!

Kako do definicije oddaljenih?

Sinoda oddaljene definira kot tiste, »ki so se oddaljili od Tebe«. Kar je lahko težka sodba, saj vemo, da se potem greha vsi oddaljujemo od Boga. Bolj nevtralna je definicija: »tisti, ki so birmani, ne živijo pa v občestvu verujočih«.

Posebno vlogo imajo kriteriji. Višje kriterije pripadnosti živemu jedru Cerkve imamo, ožje bo živo jedro in več bo oddaljenih. Dovolj bi, recimo, bilo, če bi rekli, da mora kristjan vsaj dvakrat ali trikrat na leto k maši in statistično izmerjenih oddaljenih bi bilo zelo malo.

Nadaljnji faktor je predstava o Cerkvi, ki jo gojimo v jedru. V glavnem gojimo predstavo o velikem tisočletnem drevesu, ki mora po razburkanem obdobju sekularizacije in protiverskih ideologij spet zacveteti v vsej svoji mogočnosti. Ni čudno, da nas tako razmišljajoče fenomen oddaljenih jezi in zelo vznemirja. Kajti prav oddaljeni kristjani so prvi krivci, da to veliko drevo ne zacveti. Če pa bomo prekopili na drugačno predstavo o Cerkvi in Božjem kraljestvo, na predstavo o gorčičnem zrnu – k čemur nas spodbuja sam Ratzinger, bomo tudi fenomen oddaljenosti doživljali drugače. Bolj mirno, bolj sproščeno, bolj pronicljivo.

Vendar bolj ko se pojavu približujemo, bolj nam definicija uhaja. Poglejmo razne vidike.

Sociološki vidik

Sociologija religije je tovrstne pojave razčlenila in uporabila naslednje pojme, ki jih tokrat razumemo v zvezi s pojmom oddaljeni:

- razširjena religija (za razliko od ožje kulture oz. t.i. "cerkvene" religije);
- implicitna religija (za razliko od eksplicitne, dogmatične, regulirane);
- ljudska religija (religiozna kultura, ki so jo je ljudstvo naredilo po svoje);
- nevidna religija (pojem Thomasa Luckmana);
- civilna religija.

Skupno tem raziskavam in razmišljanjem je dognanje, da se je na Zahodu v času sekularizacije ob klasični uradni religiji razvil širok pas religiozne kulture, ki odstopa od pričakovanj in zapovedi uradne religije. Vendar ne gre za novo religijo. Gre za formalni del stare religije. Ni se pojavilo novo krščanstvo, pač pa se še vedno upošteva tradicija starega krščanstva, obenem pa se mimo hierarhičnega dovoljenja vnašajo drže in vsebine liberalne in razsvetljenske kulture.

To odstopanje od uradne religije oz. ta pas religiozne kulture je empirično izmerljiv, bodisi ko v cerkvah merimo nedeljski obisk bodisi ob javnih moralno-političnih vprašanjih. Zlasti slednja so razkrila, da se statistična katoliška večina lahko zlahka opredeli za tipično nekatoliško in nemoralno opcijo, kot je pravica do splava (spomnimo se velike bitke ob referendumu o splavu v 1970-ih v katoliški Italiji).

Kristjane, ki spadajo v ta širok pas neuradne religiozne kulture, tokrat imenujemo oddaljeni.

Vidik makroskupinske dinamike

Naj ob tem spomnimo, da sociološko gledano oddaljeni niso problem, pač pa dejstvo oz. zakonitost vsake velike združbe ljudi. Tudi prostovoljno gasilsko društvo ima svoje oddaljene, pa pevski zbor in politična stranka ... V naravi množičnih združb je, da niso vsi

Helena Valentin: **Prebodeno srce**, 2002, akril na platnu, 30 x 40 cm.

člane le-teh enako motivirani in vsi enako aktivno včlenjeni v dejavnosti. Večje je število članov, več bo oddaljenih oz. slabo motiviranih, pasivnih.

Niti krščanska religija ni izvzeta iz te zakonitosti. V zahodnem svetu je še vedno množičen fenomen in dominantna veroizpoved. To pomeni, da bodo vedno nove generacije zahodnjakov vsaj formalno postajale krščanske. Takšne bodo postajale skozi mehanizme splošne socializacije in avtomatskih navad, ki vključujejo tudi nekatere verske obrede, začeni s krstom. Katoliška Cerkev bo še kar nekaj časa beležila precej krstov, to-

rej število članstva ji formalno ne bo drastično upadalo. Obenem bo v tem okolju nenehno imela svoje oddaljene, saj je jasno, da množica krstov še ne pomeni množice močnih in premišljenih osebnih odločitev za pripadnost Cerkvi – kar je bila značilnost predkonstatinske Cerkve.

Psihopedagoški vidik

Oddaljenost, ki nastopi po birmi, je tesno povezana s pojavom pubertete. S puberteto se otrok začne zavedati lastne intimne. Začne jo gojiti in skrbeti za notranje ravnoesje. S puberteto otrok lažje zaznava notranja nes-

kladja, med katerimi je najpogostejše ravno versko neskladje. Otrok namreč, ki prihaja iz družine, v kateri ni bilo žive pričevanske vere, zdaj začuti, da v bistvu tudi sam ne veruje. Opravlja še nekaj verskih dejanj, ki jih zahteva splošna socializacija (verouk, priprava na birmo), vendar teh dejanj ni ponotranjil in jih noče ponotranjiti. Njegova drža je shizoidna, in vse bolj se tega zaveda. Ko se bo po birmi poslovil iz cerkvenega okolja, bo to storil tudi zato, da bi mu bilo manj mučno, da bi bil bolj en in manj dvojen. Do birme bo seveda vztrajal, ker je obredno bitje in ker živi v obredni družbi, v kateri so obredi prehoda pomembni.

Velika in prva botra njegove oddaljitve je družinska vzgoja. V zgodnjem predšolskem obdobju v hiši ni bilo živega Boga, se pravi, dialoga družine z Bogom, bile so le določene priložnostne verske navade, kar je v otroku ves čas utrjevalo prepričanje, da je Bog, ko odrasteš, nepotreben.

Moralni vidik

Ali so oddaljeni kristjan moralno slabi kristjani? Mnogi so res oddaljeni od cerkvenega dogajanja, živijo pa povsem povprečno moralno življenje, ki seveda vključuje žrtvovanje za drugega, skrb za odnose ipd.. Ne moremo torej vsake posamezne oblike oddaljenosti od verske prakse enačiti z moralnim odklonom, zlasti ker so mnoge slabosti in grešna nagnjena, ki jih opažamo pri oddaljenih, prisotne tudi pri tistih, ki so blizu.

Vsekakor ostaja v veljavi – in to redno opažamo –, da oddaljenost od Boga in vere poveča možnosti za moralni propad. Že zato so oddaljeni pastoralni problem in se Cerkev pač ne more sprijazniti s tem pojavom, češ, sociologija pravi, da je tako, kot je, normalno.

Vidik veroizpovedi in občestvenosti

Oddaljenega kristjana je potrebno razlikovati od "tistih, ki Kristusa ne poznajo" (prim.

PZ 58), oddaljenost še ne pomeni nevere. To pove že suha statistika. Obisk nedeljskih maš je, recimo, 20 % ali nižji, za verne pa se ima, recimo, 70 % Slovencev in Slovenk. 50 % in več je torej take verske prakse, ki je bolj ali manj oddaljena od uradnih pričakovanj in stoletnega predpisa Cerkve: "Bodi ob nedeljah in zapovedanih prazniki pobožno pri sv. maši!".

Tudi z vidika odnosa do skupnosti ne moremo reči, da oddaljeni *a priori* ne marajo skupnosti ali da so polemično ali celo sovražno nastrojeni do Cerkve. Pri mnogih akcijah za obnovo cerkvenih stavb ali pripravo farnih prireditev t. i. oddaljeni brez težav sodelujejo in kažejo čut odgovornosti za skupno stvar. Toda ta pripadnost je selektivna, gre do neke meje. Brž ko jih bomo poskušali pritegniti v duhovno osrčje občestva, tj. v molitveno in zakramentalno dogajanje, se bodo odtegnili.

Oddaljeni so paradoksn člani občestva. "Smo z vami, ampak ne pri pobožnostih," pravijo. Ali kot je razmišljal nek najstnik, ko je opravičeval, zakaj po birmi več ne ministrira in ne hodi k maši: "Saj ni treba moliti, da si kristjan!".

Zakramentalni vidik

Z vidika zakramentov so oddaljeni kristjani svojevrsten paradoks. Večinoma imajo zakramente krščanskega uvajanja (krst, obhajilo in birma), vendar intenzivnega zakramentalnega življenja ne živijo. Paradoks je toliko večji, ker so v veliki večini iz cerkvenega jedra odšli takorekoč takoj po koncu mistagogičnega procesa, tj. takoj po birmi. S tem kot da so postavili pod vprašaj učinkovitost zakramentalne milosti. Kot da je ta milost ime-la ravno obratni učinek, kot od nje pričakuje naša dogmatika.

Očitno je, da so k birmi šli z drugačnimi pričakovanji in predstavami, kot jih ima o birmi Cerkev. Birme so si močno želeli, toda ne zaradi njene zakramentalne vsebine.

Tukaj lahko odpremo žgočo debato o pastoralni podeljevanju zakramentov. Na nek na-

čin lahko ponovimo prastaro polemiko med donatisti in sv. Avguštinom. Na nek način to ves čas delamo - vsaj na ravni konkretne pastoralne -, ko se pri birmancih in njihovih botrih lovimo med rigorističnimi in popustljivimi pastoralnimi prijemi ter ko podvomimo, če se bo birma sploh zgodila.

Ker seveda nočemo biti donatisti in se držimo dogmatične sintagme "ex opere operato", gremo z najstniki vsako leto znova skozi enak trofazni postopek:

- naporna, zanimiva, tudi vesela priprava birmancev na birmo;
- veselo obhajanje birme, obredni zanos, čut medsebojne povezanosti;
- žalostno preštevanje ostanka po birmi, pastoralna potrtnost.

Oddaljeni kot kršitelji cerkvenih zapovedi

Poskušajmo zdaj z definicijo. Če si pomagamo z govorico klasičnega katekizma, lahko rečemo, da so oddaljeni tisti kristjani, ki se po prejetih zakramentih krščanskega uvajanja ne držijo petih cerkvenih zapovedi, zanemarjajo molitveno življenje, slabijo v poznavanju in priznavanju šestih resnic ter so vedno bolj izpostavljeni glavnim grehom in kršenju desetih božjih zapovedi.

V definiciji povemo:

- da gre za kristjane, ki so običajno tudi birmani in so torej v njih položene bistvene zakramentalne milosti;
- da jih empirično zaznamo kot oddaljene, ko v zreli življenjski dobi zaživijo mimo cerkvenih zapovedi; se pravi, da ne hodijo k sv. maši, se ne postijo, se ne spovedujejo in ne prejemajo sv. obhajila, ne sklepajo cerkvene poroke;
- da je zanje značilno, da ne gojijo osebne molitve in duhovnega življenja;
- da je veliko pokazateljev, ki kažejo oddaljenost kot žgoč duhovni in moralni problem, kot uvod v duhovni in moralni nered.

Oddaljeni kot izgubljeni sinovi

To je pogled od zunaj, pogled iz pastoralnih statistik, od sociologije okužen pogled. Če na oddaljene pogledamo od znotraj in jih obravnavamo kot osebno duhovno zgodbo, se znajdemo v vzorcu Jezusove zgodbe o izgubljenem sinu (prim. Lk 15). Oddaljenost je v odnosu do Očeta. Oddaljeni ima šibko poznavanje Očeta in močnejšo vero vase kot v Očeta. Oddaljeni vzame Očetovo dediščino (svobodo in čast) in se poskuša v življenju dokazati brez njega. Očeta sumi tiranskih nagibov in ga doživlja kot grožnjo svoji svobodi. Oddaljenost je zato v svojem najglobljem bistvu kot tiha zamera, tiha (podzavestna) polemika duše z Bogom. Oddaljeni nenehno sporoča Očetu: "Glej, kako mi je fajn brez tebe! Glej, kaj zmorem brez tebe!". Vrnitev k Očetu je zato v znamenju celjenja ran in čiščenja podobe Boga.

Cerkev kot analogija Očeta ima bistveno vlogo tako pri oddaljevanju kot pri približevanju.

II. Tipi oddaljenih glede na primarni vzrok Tipologije oddaljenih

V zrelem življenjskem obdobju se oddaljenost oblikuje v več ali manj stabilno bivanjsko držo. Načinov oddaljenosti je seveda toliko, kolikor je oddaljenih. Vseeno si pomagajmo s tremi splošnimi tipi, ki jih lahko približamo trem centrifugalnim momentom oz. trem primarnim gibalom oddaljenosti:

- ko me nekaj od zunaj vleče v stran od jedra: gibal oddaljevanja je množična in dominantna kultura, splošni mišljenjski vzorci, posvetna lestvica vrednot;
- ko se sam oddaljujem od jedra: gibal je lahko moj osebni greh ali pa osebna izguba vere oz. zavestna zavrnitev krščanskega prepričanja;
- ko me jedro potiska v stran od sebe: gibal oddaljevanja je lahko ponižanje ali žalitev, ki ju doživim predvsem s strani duhovni-

ka, ali pa enostavna nesposobnost jedra, da bi se znalo ukvarjati z malo bolj širokim krogom ljudi.

Poglejmo te tipe поблиže.

Emancipacija množic od Boga

Najpogostejši tip oddaljenca ne nastane po premišljenih odločitvah ali zaradi čustvenih zamer ali zaradi neke močne zunanje prisile. Gre za spontano prepustitev splošnemu kulturnemu toku, ki religijo postavlja na zadnja mesta med človekovimi potrebami. Gre za emancipacijo množic od Boga. Vendar ker v ozadju ni zavestne odločitve proti Bogu in Cerkvi, tovrstni kristjan ohranja bolj ali manj ohlapno pripadnost Cerkvi. Ne pusti pa, da bi se Cerkev, kot rad pravi, vtikala v njegovo zasebno življenje in osebno moralo.

Vzemimo primer mladih. Emancipacija se zgodi v znamenju brezbržnosti do vere, kot jo uči Cerkev, kar je zlasti opazna drža pri mladih. Postindustrijski procesi in postmoderna kultura ustvarjajo ljudi brez korenin, brez popka, ki bi jih vezal na kakršno koli "mater", vključno na mater Cerkev. Mnogi mladi se s tem v svojih kulturnih izrazih tudi postavljajo. So emancipirani in so sami sebi dovolj.

Vendar v kolikor je ta indiferenca med mladimi trend, ki ga načrtno promovira pop-kultura, ne moremo več govoriti o čisti indiferenci, ampak že o nekakšni ideologiji brezdomovinskosti. V kolikor taisti krogi pop-kulture uporabljajo Cerkev in njeno simboliko za obračun s svetom, ki ga ne marajo (kar zasledimo v mnogih oblikah rock glasbe), prav tako več ni brezbržnosti, temveč polemika s Cerkvijo, kar je že odnos.

Helena Valentin: Stržišče 1, 2002, akril na platnu, 60 x 80 cm.

Ko se mladi zaposlijo in si ustvarijo družine, trendovska brezdomovinskost z dotično pop-kulturo vred seveda popusti.

Stranpotnik in nasprotnik

Zlasti po prvih spolnih izkušnjah in nadaljnjem koruzništvu se mnogi v svoji indifferenci do Cerkve dodatno utrdijo. Točno vedo, kakšno je mnenje Cerkve o teh zadevah, in točno vedo, da so "mimo" Cerkve. Čutijo se kot tihi obsojenci. Če so vmes splavi ali druge oblike moralnega propada, se bodo Cerkve vedno bolj bali in morda sčasoma v lastno obrambo zavzeli agresivno ali posmehljivo protiversko držo. Moralno stranpotništvo oz. greh bo vedno navzoč dejavnik oddaljevanja.

Drugačen tip, ki se sam oddaljuje, je ideološki nasprotnik vere. To je tip v zmiranju. Vse manj je kristjanov, ki so se od Cerkve oddaljili iz svetovnonazorskih razlogov. Za tako početje tudi nimajo več zunanje zaslombe, kot so jo še imeli v komunizmu. Čisti ateizem ni več glavna moda in ga je na Slovenskem okrog 13 %. Danes se javno nasprotuje Cerkev predvsem iz trivialnih političnih razlogov in zato je težko pričakovati, da bo nekdo rekel: "Ne verujem v Boga, ker je Cerkev dobila nazaj poključke gozdove".

Oddaljeni, ker je odrinjen in pohujšan

Nekateri se oddaljijo zaradi slabih izkušenj z duhovniki in ožjim cerkvenim okoljem. Oddaljenost je potem v znamenju čustvene ranjenosti. Pri tem je možno, da gre za izgovore. Nekdo, ki išče razlog, da bi zapustil občestvo, ga bo hitro našel v tej ali oni duhovnikovi napaki. Toda bodimo intelektualno pošteni!

Splošno mnenje pa hoče - in z marksističnim naukom je podkrepljeno -, da je t. i. institucionalna Cerkev sama ustvarila oddaljene. Do neke mere to velja in tega dejstva ne skrivamo, saj sami ugotavljamo, da je

se je najhujša oblika ateizma pojavila ravno v deželah, kjer je bilo krščanstvo tesno speto z oblastjo ali je celo nastopalo kot državna religija. Ko je zahodni človek začel ustvarjati demokracijo, je skupaj z okostenelimi monarhijami in absolutizmi zavrnil tudi Cerkev, ki se mu je zdela politično kompromitirana in prebogata. Začutil jo je kot reakcionarno, oblastno, brez posluha za tuzemske težave vsakdanjega človeka. To, kar velja na makroravni zahodne civilizacije, velja tudi na mikroravni naših župnij. Oddaljeni, četudi so krščeni, župniji ne priznavajo "oblasti" nad seboj, nočejo župnikovega nadzora nad intimno in moralno sfero, so alergični na "bogato" cerkev ...

Kolikšna je duhovnikova krivda pri vsem tem? Najprej se morajo duhovniki znebiti občutkov krivde za oddaljene. Oddaljenost je pač velik zgodovinski proces in boleče očiščevanje zahodne civilizacije, ki enostavno presega duhovniški stan. Župniki so lahko mojstri komunikacije, pastoralni geniji, lahko so globoki molivci in tihi svetniki, še vedno bodo v njihovem okolju oddaljeni in med njimi taki, ki jim ne bodo zaupali ali jih bodo celo sovražili. Splošna kultura in prevladujoče ideologije kakor tudi egoizem modernega človeka so premočni.

Spet pa moramo biti strogi sodniki. Pogledati moramo globoko v duhovniški sistem. Preveriti moramo vzorce, po katerih razumevamo sebe in svet, vzorce, po katerih poteka duhovniška vzgoja še danes. Soočiti se moramo z "duhom gospodovalnosti", o katerem kot o duhovniški deviaciji govori celo Katekizem katoliške Cerkve. Duh gospodovalnosti namreč ni samo konkretna želja po komandi in nadzoru in ni vezan samo na bolj avtoritarne karakterje. Ta duh je lahko tudi sistemska in strateška miselnost, ki obvladuje kler, četudi so mnogi kleriki milega značaja. Duh gospodovalnosti je namreč zasidran v tisočletni tradiciji družbeno dominantne religije.

Ob globinski refleksiji sistema in pojmovanja duhovništva bodimo pozorni na mehanizem pohujšanja, na katerega je tolikokrat opozoril Jezus. Ta mehanizem deluje. Če javno in močno Bogu zavezani možje živijo, kot da Boga ni, je to pohujšanje. Pohujšanje ruši vero v šibkih. Pohujšanje je širjenje nevere iz "uradnega" središča vere navzven.

III. Cerkev in njeni oddaljeni V bistvu nič novega?

Cerkev se za razliko od sekt do svojih oddaljenih vede dokaj liberalno. Vršni nekaj pridigarski pritisk na njih, kak duhovnik se morja preveč zgraža in hujuje, na koncu pa Cerkev dejstvo oddaljenih sprejme in nekako vračuna v svojo prakso in same infrastrukturne standarde. V bistvu oddaljeni niso neka posebno velika novost. Že v župnijskih kronikah iz avstro-ogrskega časa lahko zasledimo zapise o tem, kako mladi neradi hodijo v cerkev in kako med verniki hitro prevladata čutnost in pijača. Še več; oddaljenost najdemo v Svetem pismu – dovolj je brati zgodbe o prerokih ali pa kar prigodo o zlatem teletu. Svojevrstno oddaljenost je doživel Jezus sam, ko so ga v najtežjih urah zapustili učenci. Nenazadnje je tudi on sam bil za takratno versko oblast oddaljen, saj ni spoštoval sobote in bojda se je šel verskega liberalca.

Kaj je torej novega? Nova je razširjenost pojava in njegova nadaljnja širitev (obisk nedeljske maše v glavnem pada). Nova je njegova družbenokulturna samoumevnost.

Cerkev na Slovenskem odgovarja s Plenarnim zborom. Kajti čeprav razumemo velika zgodovinska ozadja pojava, kakor tudi vse vpletene psihosocialne zakonitosti in ves sklop kulturoloških vplivov, Cerkev do oddaljenih ne more biti indiferentna in pasivno prepuščena sprotnosti.

Plenarni zbor in pastoral oddaljenih

S Plenarnim zborom se je Cerkev na Slovenskem pognala na pot nove evangelizacije

(prim. PZ 59). Pri tem je odločno zapisala: "Cerkev na Slovenskem se v duhu drugega vatikanskega koncila in pokoncilskih dokumentov zavestno odloča za služenje današnjemu človeku po načelu, da je človek pot Cerkve" (PZ 43). Že kazalo Sklepne dokumenta PZ nam nakaže cilje in strategijo. Dokument je strukturiran tročlensko: svet-Cerkev-svet (rekli bi, Cerkev v oklep(aj)u sveta). Kratkemu soočenju s stanjem v svetu (prvo poglavje) sledi kratek oris strategije (drugo), nakar se za dolgo časa zazremo vase – vse do ravni pastoralnega drobnjakarstva (tretje, četrto in peto), zaključimo pa s projekcijo v sodobno družbo in državo (šesto poglavje).

Iz strukture besedila in zajetnosti posameznih poglavij je razvidno, da prvi in neposredni cilj posinodalne prenovе niso "tisti, ki Kristusa ne poznajo". Neposredni cilj smo mi, deklarirani kristjani, občestvo verujočih, bodisi da smo vsako nedeljo pri maši bodisi samo za polnočnico. To je metodološko vsekakor korektna pot nove evangelizacije: iz notranje prenovе, začevši kakopak z liturgijo – s srcem in virom občestva –, črpati moč za oznanjevanje navzven. Nenazadnje sam PZ citira dr. Franca Rodeta: "Največja težava, da tega cilja /nove evangelizacije/ ne dosegamo tako, kot bi želeli, ni zunaj Cerkve in v današnji kulturi, ampak znotraj Cerkve, odvisna od nas, od naše slabotne vere ..." (PZ 59).

Vitalno in sproščeno ter v Boga zazrto občestvo namreč samo po sebi deluje sredotežno in privablja v jedro zunanje kroge kristjanov.

Brez novega recepta

Plenarni zbor tudi ne briljira v domišljiji, kako točno evangelizirati "nove pogane", čeprav bi iz uvodnih razglasov in himničnih tonov to pričakovali, pač pa se na široko razpiše o bogoslužju, o zakramentalni pastoralni in o katehezi. Iz tega lahko razberemo, naj se pastoral oddaljenih zgodi predvsem skozi

redno dejavnost, ki na župnijah že poteka in ki se je oddaljeni priložnostno in po določenih pravilih udeležujejo. Čeprav se nam na tej točki PZ zazdi nekoliko medel in plašen, je vendar na delu pastoralna modrost in previdnost. Očitno se PZ zaveda, da so standardne dejavnosti Cerkve v veliki meri neizkoriščene oz. nezadostno kakovostne, da bi z oznanilom prodrle globlje med ljudi in prišle do srca. Očitno je tudi, da PZ vračuna kadrovske šibkosti Cerkve na Slovenskem in zato ne prenaša težišča iz klasične zakramentalno-katehetske pastoralne v kategorialno pastoralno, za katero vemo, da zahteva posebej pripravljene in s posebno karizmo obdarjene ljudi, ki po možnosti ne bodo vpeti v redno župnijsko pastoralno.

V povzetku povedano: Cerkev na Slovenskem na izziv oddaljenih odgovarja predvsem tako, da nas poziva k osebni in občestveni prenovi, k črpanju iz neusahljivega Božjega vira, da bi dobili moč in spoznanje za bolj kakovostno in bolj goreče delo na področjih, kjer že delujemo, ter da bi se nam še posebej obnovil posluš za življenje obrobni.

Kdor je pričakoval neko novo recepturo ali makrometodo za približevanje oddaljenih, je ostal razočaran. PZ ni "našel Amerike" in bil bi čudež, če bi jo. Tudi na širši evropski ravni Cerkev še ni našla neke nove razvidne strategije, ki bi po vzorcu katoliške obnove iz 16. in 17. stoletja reševala problem.

Temeljne smernice za intenzivno pastoralno oddaljenih

Plenarni zbor za prenovu župnije med drugim naroča, da mora župnija preiti "od ukvarjanja z zgolj notranjimi župnijskimi vprašanji k evangelizaciji oddaljenih in neverujočih na področju župnije, k zanimanju za širša vprašanja naroda, države in sveta" (PZ 427). Povrh tega je v naravi nove evangelizacije, da ni nova samo zato, ker je ponovitev ene prejšnje, temveč je nova tudi v metodi in

govorici. Natančen pregled sklepov PZ pa ne nakazuje, kakšne naj bodo nove in izredne oblike pastoralne tistih, ki so na robu ali zunaj Cerkve, in katere naj bodo strukture, ki se bodo načrtno s tako pastoralno ukvarjale. Tu in tam naletimo na kakšno strukturno novost, ki nekoliko poseže tudi na področje oddaljenih (npr. priporočilo k bolj intenzivni uporabi modernih medijev), in to je vse.

Odgovor o izredni praksi si pomagajmo poiskati na ravni strategije (drugo poglavje) in pojmovanja Cerkve (tretje poglavje). V strategijo so zapisane naslednje odločitve in usmeritve, ki jih lahko razumemo tudi kot kriterije za ustvarjanje konkretnih metod v pastoralni oddaljenih:

- odločitev za človeka: vključuje neelitistično gledanje na človeka; zanima nas vsak človek in spoštujemo zgodbo vsakega posameznika; kot dobri poslušalci se bomo poskušali vsakemu približati;
- odločitev za družbo solidarnosti: posebno pozornost bomo posvetili ubogim in odrinjenim; naša ljubezen do zadnjih je naše najmočnejše pričevanje in oznanilo Kristusa v sodobnem svetu;
- Cerkev na poti nove evangelizacije: ne bomo se ustrašili povsem novih prijemov in poti do sodobnega človeka; šli bomo iz naših okostenelih struktur človeku naproti;
- Cerkev kot prostor dialoga: Cerkev bistveno je, da smo si vsi bratje in sestre, da se torej pogovarjamo med seboj in spoštujemo v svojih različnostih; Cerkev tudi v odnosu do sveta in obrobni preveva optimizem, zato išče, najde in ceni, kar je v ljudeh dobrega.

Skratka, do oddaljenih vodi potrpežljiva pot dialoga in prilagajanja govornice z veliko solidarnostnega poslušanja. Kakšna bo operativna podoba vsega tega, pa bo morda odvisno od Drugega plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem.